

Finlandssvensk normering av Ordförståelse ur DLS för skolår 5

Inom utvecklingsprojektet gällande kartläggning av och stödåtgärder vid inlärningssvårigheter i finlandssvenska skolor och daghem (åren 2015-2018) har en finlandssvensk normering av delprovet **Ordförståelse** ur kartläggningsmaterialet **DLS för skolår 4-6** (Järpsten & Taube, 2010) genomförts. *Insamlingen av normdata skedde i april 2017 i årskurs 5.*

Det så kallade ILS-projektet (2015-2018), InLärning och Stöd, har planerats och genomförts av Niilo Mäki Institutet i Jyväskylä. Institutet har tre huvudområden i sin verksamhet gällande inlärning och inlärningssvårigheter; forsknings- och utvecklingsarbete, klinisk verksamhet samt fortbildning och publicering av material.

Finansiärer för ILS-projektet är Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne, Svenska kulturfonden och Svenska folkskolans vänner.

Inom ILS-projektet som helhet utvecklas metoder för den finlandssvenska daghemspersonalen, lärarna i skolorna samt övriga personer som jobbar med barn som har inlärningssvårigheter. Syftet med projektet är att identifiera, bemöta och stöda barn och ungdomar som har inlärningssvårigheter. Projektet är tudelat och fokuserar dels på läs-, skriv- och benämningsförmåga och dels på uppmärksamhet och självreglering. Inom projektet utvecklas bl.a. olika finlandssvenska material för kartläggning av läs- och skrivförmåga samt benämningsförmåga. Dessa material ska kunna användas både för identifiering av stödbehov samt för uppföljning av stödåtgärder. Parallellt med materialutveckling sker forskning kring finlandssvenska elevers läs- och skrivutveckling. Arbetsgruppen för detta delområde består förutom av projektledare Paula Salmi av Ann-Katrine Risberg, Pia Vataja, Jannika Backholm och Laura Tepponen. Projektet samarbetar med både finsk- och svenskspråkiga sakkunniga inom området från bl.a. Åbo Akademi, Jyväskylä universitet, Helsingfors universitet, Åbo universitet samt Hogrefe. Mera information om projektet finns att läsa på hemsidan www.inlarningochstod.fi

Bakgrund till den finlandssvenska normeringen av Ordförståelse i åk 5

För de finlandssvenska eleverna saknas material för identifiering av stödbehov inom det språkliga området inklusive läsning och skrivning som både är utarbetade och normerade för en finlandssvensk kontext. En sannolik förklaring till detta är att det knappast varit kostnadseffektivt att producera pedagogiska kartläggningmaterial för svenskspråkiga, som utgör endast ca 6 % av befolkningen i Finland. Därtill har de svenskspråkiga skolorna relativt lätt kunnat använda material från Sverige, även om det finlandssvenska språket inte är helt jämförbart med svenskan i Sverige.

I PISA-undersökningarna har det ändå framkommit skillnader mellan Sverigesvenska och finlandssvenska elever gällande läsning till de finlandssvenska elevernas fördel. Tack vare eller på grund av bland annat dessa resultat verkar det ändå finnas behov av att de svenska eleverna i Finland ska ha möjlighet att jämföras med en finlandssvensk normgrupp. En del har redan gjorts i det arbetet, bland annat genom att finlandssvenska normer finns för några tester som är utarbetade i Sverige. Screeninginstrumentet "Läskedjor-2" (Jacobson, 2014) har sedan 2016 heltäckande finlandssvenska normer för alla årskurser inom grundläggande utbildning samt årskurs 1 i gymnasiet. Inom ILS-projektet har finlandssvenska normer tagits fram våren 2016 även för delprovet ordförståelse ur DLS för skolår 2 och 3 (Järpsten & Taube, 2013). Inom projektet användes delprovet ordförståelse för årskurs 2 även i årskurs 1, vilket innebär att normer för ordförståelsetestet finns för också den första årskursen. Finlandssvenska normer finns även för de gruppbaseade testen ordförståelse, läsförståelse och diktamen för årskurserna 7 och 9 ur materialet "LS – Reviderad klassdiagnoser för läsning och skrivning för högstadiet och gymnasiet" (Johansson, 2004). Några helt finlandssvenska material har också utkommit under åren 2010-2013, främst med fokus på läsförståelse och rättstavning i årskurserna 2, 3 och 5 (Staffans, Risberg & Kronberg).

De material för kartläggning av läs- och skrivförmågan som utarbetas inom ILS-projektet innehåller delprov som kan utföras både i klass och individuellt i årskurserna 1, 2, 3 och 5. Delproven omfattar läsflyt, läsning av text, ord och pseudoord samt rättstavning. För årskurs 1 ingår även fonologiska delprov och bokstavskänedom.

Materialet för årskurs 1 får normer både för tidig hösttermin samt slutet av vårterminen. Materialen för övriga årskurser får vårnormer.

Forskning visar att benämningsförmågan har samband med bl.a. läsflyt (se t ex Landerl & Wimmer, 2008; Torppa, Georgiou, Salmi & Lyytinen, 2012; Koponen, Salmi, Torppa, Eklund, Aro, Aro & Nurmi, 2016). Därför är det viktigt att så tidigt som möjligt identifiera elever som riskerar att inte utveckla en tillfredsställande läshastighet. Inom projektet får även materialet ”Test för snabb seriell benämning” (Ahonen, m.fl. 2003) finlandssvenska normer för 6 - 12 åringar.

I samband med insamlingen av normer för ILS-testen ingick även delprovet *ordförståelse* ur ”DLS för skolår 4-6” (Järpsten & Taube, 2010). Vi ville få en uppfattning om de finlandssvenska elevernas ordförråd i årskurs 5, men även få finlandssvenska normer till ordförståelsetestet som används relativt frekvent i de finlandssvenska skolorna.

Genomförande av normeringen

Vid urval av deltagande skolor beaktades den regionala fördelningen av den svenskspråkiga befolkningen i Finland. Fyra områden är representerade i normeringen: Österbotten, huvudstadsregionen, övriga Finland och Åland. Inom respektive region valdes ett slumpmässigt antal skolor vars elevantal i klasserna uppgick till minst tio elever. Målet var 75 deltagande elever per årskurs per region, vilket också nåddes i åk 2, 3 och 5. I årskurs 1 var deltagarantalet större, eftersom dessa elever ingår i en större uppföljande undersökning av läs- och skrivutvecklingen hos finlandssvenska elever.

Den första kontakten skedde till bildningsdirektörerna i varje kommun. Efter att denne beviljat tillstånd för deltagande kontaktades rektorerna i de enskilda skolorna. Rektorerna beslöt om deltagande tillsammans med sina klass- och speciallärare. Alla tillfrågade skolor ställde sig positivt till deltagande i undersökningen. Forskare från Niilo Mäki Institutet genomförde alla tester som utfördes i skolorna. Klass- eller speciallärarna fungerade som kontaktpersoner och koordinatörer för att testtillfällena skulle löpa så smidigt som möjligt.

De finlandssvenska normerna för *DLS ordförståelse* är insamlade under **april** månad 2017. Detta innebär att elevresultaten är jämförbara med normerna om testning i skolorna sker vid samma tidpunkt. Om testning av ordförståelse sker vid annan tidpunkt under läsåret bör detta tas i beaktande när resultaten tolkas. Detta innebär att staninevärden måste tolkas med viss försiktighet om testet utförs t ex under höstterminen.

Normeringen av delprovet ordförståelse för årskurs 5 baseras på resultat från 22 skolor. Antalet deltagare i årskurs 5 är 335, fördelat på 176 flickor (52,5%) och 159 pojkar (47,5%).

Från Niilo Mäki Institutets och alla forskares sida riktas ett stort och varmt tack till alla deltagande elever och lärare som deltagit i undersökningen och möjliggjort den här finlandssvenska normeringen av DLS Ordförståelse för årskurs 5.

Vasa i november 2017

Å arbetsgruppens vägnar

Ann-Katrine Risberg

Projektforskare vid Niilo Mäki Institutet

Referenser

- Ahonen, T., Tuovinen, S & Leppäsaari, T. (2003). Nopean sarjallisen nimeämisen testi. Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti ja Haukkarannan koulu.
- Jacobson, C. (2014). Läskedjor-2. Stockholm: Hogrefe Psykologiförlaget.
- Johansson, M-G. (2004). LS – Reviderad. Klassdiagnoser i läsning och skrivning för högstadiet och gymnasiet. Stockholm: Hogrefe Psykologiförlaget.
- Järpsten, B. & Taube, K. (2013). DLS för skolår 2 och 3. Stockholm: Hogrefe Psykologiförlaget.
- Järpsten, B. & Taube, K. (2010). DLS för skolår 4-6. Stockholm: Hogrefe Psykologiförlaget.
- Koponen, T., Salmi, P., Torppa, M., Eklund, K. & Aro, T., Aro, M. & Nurmi, J-E. (2016). Counting and rapid naming predict the fluency of arithmetic and reading skills. *Contemporary Educational Psychology*, 83-94.
- Landerl, K., & Wimmer, H. (2008). Development of word reading fluency and spelling in a consistent orthography: An 8-year follow-up. *Journal of Educational Psychology*, 100 (1), 150-161.
- Risberg, A-K., Kronberg, N. & Staffans, K. (2013). Frida och djuren – kartläggning av läsförståelse i åk 2. Vasa: Lärum-förlaget.
- Risberg, A-K., Kronberg, N. & Staffans, K. (2014). Fyra toner på dragspelet – kartläggning av läsförståelse i årskurs 2. Lärumförlaget: Vasa
- Staffans, K., Risberg, A-K. & Kronberg, N. (2010). Ida och Filip – kartläggning av läsförståelse i åk 5. Vasa: Lärum.
- Staffans, K., Risberg, A-K. & Kronberg, N. (2013). KSS diktamen 5. Vasa: Lärumförlaget.
- Staffans, K., Risberg, A-K. & Kronberg, N. (2013). KSS diktamen 2. Vasa: Lärumförlaget.
- Torppa, M., Georgiou, G., Salmi, P., Eklund, K. & Lyytinen, H. (2012). Examining the double-deficit hypothesis in an orthographically consistent language. *Scientific Studies of Reading*, 16(4), 287-315.

Normer

Årskurs 5 (N=335)									
Stanine	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Råpoäng	0-17	18-22	23-26	27-30	31-33	34-36	37	38-39	40
Procent elever	4%	7%	12%	17%	20%	17%	12%	7%	4%
Kumulativ summa	4%	11%	23%	40%	60%	77%	89%	96%	100%